

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2393-14

meddelad i Stockholm den 3 maj 2016

KLAGANDE

AA
Zeijersborger & Co
Södra Larmgatan 4
411 16 Göteborg

MOTPART

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 24 mars 2014 i mål nr 3346-13

SAKEN

Ersättning till offentligt biträde

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar med ändring av underinstansernas avgöranden att AA har rätt till ersättning för tidspillan i målet i Förvaltningsrätten i Umeå med 4 275 kr inklusive mervärdesskatt.

BAKGRUND

I ett mål vid Förvaltningsrätten i Umeå om upphörande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga förordnades AA – med verksamhet i Göteborg – som offentligt biträde för en person bosatt i Skellefteå. I

Dok.Id 166367

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

samband med förordnandet lämnade förvaltningsrätten förhandsbesked enligt 27 § andra stycket rättshjälpslagen (1996:1619) om att det inte förelåg särskilda skäl att ersätta de merkostnader som kunde uppstå på grund av avståndet. AA överklagade inte förhandsbeskedet.

I samband med målets slutliga avgörande i förvaltningsrätten yrkade AA ersättning för tre timmars tidspillan och angav att detta beräknats utifrån gällande praxis motsvarande en resa om tio mil. Förvaltningsrätten avslag hans yrkande.

AA överklagade till Kammarrätten i Sundsvall som avslag hans överklagande. Kammarrätten ansåg att eftersom han inte överklagat förvaltningsrättens förhandsbesked och inte heller begärt sitt entledigande från uppdraget fick han anses ha accepterat uppdraget med den inskränkning rörande ersättning för tidspillan som förvaltningsrätten angett i förhandsbeskedet.

YRKANDEN M.M.

AA fullföljer sin talan och anför bl.a. att en ersättning för tre timmars tidspillan ligger på en nivå som skulle kunna uppstå för ett lokalt verksamt biträde och kan därför inte betraktas som en merkostnad.

Justitiekanslern medger bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Ett för den enskilde och det föreslagna biträdet negativt förhandsbesked är inte bindande vid den slutliga prövningen av ersättningsfrågan (jfr prop. 2008/09:232 s. 25). Ersättning för tidspillan och utlägg i fall som det nu aktuella bör beräknas enligt de principer som Högsta domstolen har fastställt för s.k. distansförvarare (NJA 2011 s. 291 och NJA 2012 s. 914).

Sveriges advokatsamfund har yttrat sig och anför bl.a. följande. Ersättning för tidspillan och utlägg som inte är att hänföra till merkostnader avseende distansförordnanden ska bestämmas utifrån en skälighetsbedömning i enlighet med ordalydelsen i 27 § rättshjälpslagen (1996:1619) eftersom de faktiska kostnaderna för utlägg och den verkliga tidspillan kan variera i betydande grad.

Förvaltningsrättsreformen 2010 medförde att domkretsarna för förvaltningsrätterna blev betydligt större än de tidigare länsrätternas. Begreppet ”lokalt verksam” torde därför ha fått en ny innebörd. Det finns därför anledning att överväga om den av Högsta domstolen fastställda schablonen kan anses tillräcklig och skälig även inom förvaltningsrätternas område. Om en schablon ändå bör fastställas bör den av Högsta domstolen beslutade principen även tillämpas i fråga om de biträden som omfattas av regleringen i 27 § rättshjälpslagen. Ett negativt förhandsbesked avseende merkostnader för tidspillan ska inte påverka bedömningen av vad som är skälig ersättning.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering m.m.

Av 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde framgår att bestämmelserna om ersättning till rättshjälpsbiträde i 27–29 §§ rättshjälpslagen ska tillämpas även i fråga om ett offentligt biträde.

Enligt 27 § första stycket rättshjälpslagen har ett rättshjälpsbiträde rätt till skälig ersättning för arbete, tidspillan och utlägg som uppdraget har krävt. I andra stycket anges att endast om det finns särskilda skäl får ersättningen avse de merkostnader för tidspillan och utlägg som uppstått på grund av att biträdet har sin verksamhet långt ifrån den ort där den rättsliga angelägenheten i huvudsak har hanterats. I samma stycke föreskrivs även att förhandsbesked ska lämnas i fråga om sådana merkostnader omfattas av rätten till ersättning om den rättssökande eller det föreslagna rättshjälpsbiträdet begär det.

Enligt 28 § rättshjälpslagen fastställs ersättning i samband med att den rättsliga angelägenheten avgörs genom dom eller beslut eller när rättshjälpsärendet avslutas på något annat sätt.

Bestämmelsen i 27 § andra stycket rättshjälpslagen infördes 2010 i samband med att rätten för den enskilde att välja rättshjälpsbiträde stärktes. Reformen innebar

Mål nr
2393-14

att kravet på att den enskildes val inte fick medföra avsevärt ökade kostnader slopades. För att inte statens kostnadsansvar skulle utvidgas infördes begränsningar i biträdets rätt till ersättning för merkostnader på grund av avståndet mellan dennes verksamhetsort och den plats där den rättsliga angelägenheten hanteras. Reformen omfattade, förutom biträden enligt rättshjälpslagen, offentliga försvarare, målsägandebiträden samt offentliga biträden.

I förarbetena anges ett avstånd på 5 till 10 mil i tätbebyggda områden och 20 mil i fråga om mindre tätbebyggda områden som ett riktmärke för vad som kan anses utgöra verksamhet på avstånd. Vidare framgår att ett förordnande av ett biträde inom den egna domkretsen inte bör anses utgöra ett distansförordnande (prop. 2008/09:232 s. 22 och 31). Det angivna riktmärket beträffande avstånd var hämtat från ett annat lagstiftningsärende – som syftade till att ge en förbättrad granskning av ersättningsbeslut – och avsåg att utgöra ett riktmärke för i vilka fall en domstol skulle ha skyldighet att underrätta Justitiekanslern om ett förordnande av en offentlig försvarare som var verksam långt ifrån domstolen (prop. 2004/05:41 s. 23).

Högsta domstolen fann i NJA 2011 s. 291 att en offentlig försvarare med verksamhet inom tio mil från domstolen inte ska anses ha sin verksamhet långt ifrån domstolsorten och att så heller aldrig är fallet om verksamhetsorten ligger inom domstolens domkrets. I NJA 2012 s. 914 fann Högsta domstolen att en offentlig försvarare verksam långt från domstolsorten har rätt till skälig ersättning för tidsspillan och utlägg, upp till en nivå som motsvarar vad en lokalt verksam försvarare är berättigad till.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Kammarrätten har avslagit AAs yrkande om ersättning för tidsspillan med hänvisning till att han inte överklagat förvaltningsrättens förhandsbesked och inte heller begärt sitt entledigande från uppdraget och därför får anses ha accepterat uppdraget med den inskränkning rörande ersättning för tidsspillan som förvaltningsrätten angett i förhandsbeskedet.

Av bestämmelsen i 28 § rättshjälpslagen framgår uttryckligen att ersättningen ska bestämmas i samband med att den rättsliga angelägenheten avgörs genom dom eller beslut. Ett negativt förhandsbesked i fråga om ersättning för merkostnader är inte bindande vid den slutliga prövningen i ersättningsfrågan (prop. 2008/09:232 s. 25 och 32 samt NJA 2011 s. 291).

Oavsett hur det förhåller sig med rätten till ersättning för merkostnader har biträdet alltid rätt till skälig ersättning för tidsspillan och utlägg som inte är att hänföra till merkostnader (NJA 2012 s. 914). Kammarrätten har därför inte haft fog för att avslå AAs yrkande på de av kammarrätten angivna skälen.

AA har sin verksamhet i Göteborg. Hans förordnande som offentligt biträde utgör därmed ett sådant distansförordnande som avses i 27 § andra stycket rättshjälpslagen. I målet föreligger inte särskilda skäl att bevilja honom ersättning för de merkostnader som uppstått på grund av avståndet utan frågan är vad som kan anses utgöra skälig ersättning för tidsspillan enligt 27 § första stycket.

För offentliga försvarare har genom praxis etablerats en schabloniserad modell för att bestämma sådan ersättning som nu är ifråga.

I det ovan nämnda rättfallet NJA 2012 s. 914 fann Högsta domstolen således att en offentlig försvarare verksam långt ifrån domstolsorten har rätt till skälig ersättning för tidsspillan och utlägg som uppstår på grund av avståndet upp till en nivå som motsvarar vad en lokalt verksam försvarare är berättigad till utan att en sådan kostnad ska betraktas som en merkostnad. Högsta domstolen fann vidare att övervägande skäl talar för att denna typ av ersättning bör schabloniseras, bl.a. för att underlätta domstolarnas hantering. Enligt schablonen bör ersättning för tidsspillan och utlägg som är hänförlig till distansförsvararens resa utgå med samma belopp som en försvarare med verksamhet 10 mil från domstolsorten skulle ha tillerkänts när det är fråga om ett tätbebyggt område och 20 mil när det är fråga om mindre tätbebyggda områden. Detta ska dock inte gälla om det faktiska utlägget är lägre eller tidsspillan är mindre.

Det finns enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening starka skäl för att tillämpa en schabloniserad ersättningsmodell även för offentliga biträden. Den schabloniserade ersättningen bör med hänsyn till vikten av enhetlighet och enkelhet bestämmas på samma sätt inom domstolsväsendet oavsett om det rör sig om ett förordnande som offentligt biträde eller offentlig försvarare. Den omständigheten att förvaltningsrätternas domkretsar som regel är betydligt större än tingsrätternas föranleder ingen annan bedömning.

AA har yrkat ersättning för tre timmars tidspillan. Högsta förvaltningsdomstolen tillerkänner honom ersättning i enlighet med detta yrkande.

Eftersom yrkandet framställdes under 2013 ska ersättningen utgå i enlighet med den för det året tillämpliga timkostnadsnormen om 1 140 kr och därför bestämmas till 4 275 kr inklusive mervärdesskatt.

_____
_____
_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson, Erik Nymansson, Elisabeth Rynning (skiljaktig mening) och Per Classon.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Maria Norrman.

Förvaltningsrätten i Umeås dom den 22 november 2013 i mål nr 1192-13

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Rynning är skiljaktig beträffande motiveringen och anför följande.

Mål nr
2393-14

I fråga om utformningen av den schabloniserade ersättningsmodell som bör användas vid de allmänna förvaltningsdomstolarnas tillämpning av merkostnadsregeln i 27 § andra stycket rättshjälpslagen, delar jag inte majoritetens uppfattning. Jag hänvisar i stället till vad jag anfört i skiljaktig mening till Högsta förvaltningsdomstolens avgörande denna dag i mål 6667-13.

I övrigt ansluter jag mig till majoriteten avseende såväl avgörandet som skälen för detsamma.